

Ляхавіцкія дзяржаўцы ў XVI ст.

*Булаты П. Ю., асп. РІВШ,
наук. кір. Любая А. А., канд. гіст. навук, дац.*

У XVI ст. у Вялікім княстве Літоўскім не назіралася падзелу гаспадарскіх уладанняў вялікага князя на асабістыя і дзяржаўныя. Буйныя гаспадарскія ўладанні называліся староства, дзяржава, а таксама – воласць. Па сутнасці, яны з’яўляліся дзяржаўнай уласнасцю, даходы з якой накіроўваліся на ўтрыманне вялікага князя і яго шматлікага двара, а таксама і на пакрыццё дзяржаўных расходаў. Комплекс гаспадарскіх уладанняў складаўся з гарадоў, мястэчак і шматлікіх сёл.

Утрыманне двара і выдаткі на абарону дзяржавы патрабавалі шмат сродкаў, якія князь пазычаў у феадалаў. Таму амаль усе гаспадарскія ўладанні, у тым ліку і асабістая маёмасць вялікага князя, перадавалася феадалам у часовае, да поўнай выплаты пазыкі, уладанне па здзелках аб залогі (заставе). Крэдыторамі дзяржавы, як правіла, былі магнаты, часам іншыя феадалы, якія атрымлівалі вялікія даходы са сваіх уладанняў, а таксама займалі высокія дзяржаўныя пасады. Той магнат, які часова валодаў дзяржаўным маёнткам называўся дзяржаўца. Адначасова ён выконваў функцыі мясцовага дзяржаўнага кіравання і суда, сачыў за зборам падаткаў, адказваў за абарону даручанага яму замка ці маёнтка.

Адным з такіх дзяржаўных маёнткаў, які ў сяр. XVI ст. належаў вялікаму князю Жыгімонту Аўгусту, з’яўляецца Ляхавіцкая дзяржава. Ва ўласнасць князя гэты маёнтak перайшоў у 1551 г. пасля смерці яго жонкі Барбары Радзівіл, якая валодала маёнткам і мястэчкам Ляхавічы. Ва ўласнасці Жыгімонта Аўгуста Ляхавіцкая воласць знаходзілася да 1572 г., калі была перададзена ў маёмасць роду Хадкевічаў [1]. У часы знаходжання ў дзяржаўнай уласнасці маёнтak значыўся ў арэндзе наступных дзяржаўцаў: Грыгорыя Грынкевіча Валовіча, Івана Солтана, Уладзіміра Забалоцкага.

Першым вядомым ляхавіцкім дзяржаўцам у 1550-я быў маршалак надворны літоўскі, староста слоніmsкі Рыгор Грынькавіч Валовіч. Рыгор Валовіч паходзіў з літоўскага шляхецкага роду гербу «Багорыя», прадстаўнікі якога ў XVI–XVIII ст. займалі высокія дзяржаўныя пасады. Рыгор Валовіч быў сынам Грынькі Ходкавіча, заснавальніка роду. Адна з яго дачок, Фядора, была замужам за Юрыем Тышкевічам, а потым за Крыштафам Зяновічам. Другая, Рэгіна, спачатку выйшла за Марціна Хршчановіча, а потым – за Паўла Паца. Звестак, што датычацца Рыгора Валовіча ў якасці ляхавіцкага дзяржаўцы, асабліва няшмат. Так, у кнізе Актаў Слоніmsкага гарадскога суда ад 30 снежня 1556 г. узгадваецца наступная справа: заява Пятра Яцковіча пра нанясенне яму пабояў Валовічам і яго чалавекам Ганчарэвічам, дзе ад-

значана, што «Прешедши до книгъ жаловал... на подданого пана Григия Воловича, державца Ляховицкого» [2]. У наступных справах таго ж суда Рыгор Валовіч ужо не ўзгадваецца ў якасці ляхавіцкага дзяржаўцы.

Наступны, каму належала Ляхавіцкая дзяржава, быў уласнік мястэчка Жыровічы Іван Аляксандравіч Солтан. Атрымаў ён двор Ляхавічы з дварамі Старыя Ляхавічы і Жарабковічы пад залог 3 тыс. коп грошай, якія шляхціц пазычыў князю Жыгімонту 8 мая 1561 г. [3]. З кнігі Актаў Слонімскага гарадскога суда вядома, што на Івана Солтана і яго падапечных неаднойчы скардзілася мясцовая шляхта. Так, 22 мая 1565 г. Солтан атрымаў прыпазоўны ад Л. М. Сідроўскага аб «...кгвалты, бои, грабежи и выбранье и пустоенья дерева, о увезанье безправное люди и отнятые кгрунту, о сажанье людей до везанья в замку Леховицкомъ...» [2].

Магчыма, у сувязі з гэтым у 1566 г. Жыгімонт Аўгуст прыняў рашэнне перадаць Ляхавічы былому баярыну, уцекачу з Маскоўскай дзяржавы Уладзіміру Сямёнавічу Забалоцкаму і яго жонцы ў пажыццёвае карыстанне з правам на 6 тыс. коп грошай. Ва ўладанне дзяржавай Забалоцкі ўступіў толькі ў студзені 1567 г. (І. Солтан падаў скаргу ў суд на гаспадарскага двараніна С. М. Скробава, які ўводзіў навага дзяржаўцу ва ўладанне маёнткам, бо той, па словах Солтана, падчас гэтай працэдуры прысвоіў яго маёмасць, якая захоўвалася ў адной з кляцей Ляхавіцкага замку) [1].

Перыяд кіравання ляхавіцкім маёнткам Забалоцкім характарызуецца супрацьстаяннем дзяржаўца з мясцовай шляхтай. Так, на Гродзенскім сойме 1567 г. было абвешчана, што Забалоцкі парушае шляхецкія прывілеі, і шляхціцы звярнуліся з просьбай надаць ім статус шляхты Навагрудскага павета, а не Ляхавіцкага замка. На Гродзенскім сойме 1568 г. зноў падымалася пазначанае вышэй пытанне аб змене статусу шляхты, а таксама агучваліся скаргі на злачынствы і крыўды з боку дзяржаўца. На Люблінскім сойме ў лютым 1569 г. паслы зноў заявілі пра самавольства Забалоцкага і прасілі Жыгімонта Аўгуста дазволіць выкуп Ляхавіцкай дзяржавы. Дадзеная просьба каралём была адхілена [1].

У канцы 1569 г., у сувязі з жаданнем караля Жыгімонта Аўгуста абмяняць Ляхавічы на маёнтак Свіслач, які належаў пану Яну Гераніму Хадкевічу, Ляхавіцкая дзяржава была адабрана ў Забалоцкага. Дагавор Жыгімонта Аўгуста з Хадкевічам быў аформлены 10 красавіка 1572 г. у Варшаве падчас вальных соймаў [1].

Літаратура

1. Спірыдонаў, М. З сёвай даўніны / М. Спірыдонаў // Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка Ляхавіцкага раёна / Бел. Сав. Энци. Рэдкал.: І. П. Шамякін (гал. рэд.) [і інш.]. – Мн.: БелСЭ, 1989. – С. 29–42.

2. Акты Виленской археографической комиссии: Том XXII. Акты Слонимского земского суда. – Вильна, 1895. – 535 с.

3. Чтения в Императорском Обществе Истории и Древностей Российских при Московском Университете. Выпуск 2. – Москва, 1901.

Политика США в отношении евразийской интеграции

*Бурый А. Н., магистрант АУиПРБ,
науч. рук. Кизима С. А., д-р полит. наук*

Соединенные Штаты, являясь одной из самых мощных экономических и военных держав, на протяжении последних лет оказывают давление на многие регионы мира. В контексте достижения мирового господства, и в частности установления контроля над Евразийским регионом, очевидны военно-политические и экономические устремления США в данном регионе. Соединенные Штаты являются одним из крупнейших инвесторов в Грузии. Желая использовать Грузию в своих стратегических интересах, США делают ставку на нее в противостоянии на Кавказе с Россией. Географическое положение делает страну привлекательной для американского руководства, которое мечтает о размещении военных баз по всему миру. Руководство США продолжает использовать Грузию как буферную зону, всячески оказывая давление на Россию [1].

США пытаются наладить тесное экономическое сотрудничество со многими странами СНГ, особенно с теми, которые имеют обильные природные ресурсы, из соображений собственной выгоды. Американское руководство недовольно интеграционным процессом между Россией, Беларусью, Арменией и странами Центральной Азии, набирающим сейчас обороты в виде Евразийского Экономического Союза. Вашингтон рассматривает Беларусь как республику, которая попала под российское влияние и идет на конфедеративный, а в перспективе, возможно, и федеративный союз с Россией.

Соединенные Штаты не могут смириться с политическим воссоединением России и Беларуси. Вашингтон годами поощрял деятельность белорусской оппозиции, а также поддерживал усилия, которые предпринимались Польшей, Украиной и странами Прибалтики с целью переориентации внешнеполитических приоритетов Минска в западном направлении, понимая, что Беларусь является буферной зоной между НАТО и Россией, а также важнейшим маршрутом транзита энергоносителей в Европу. В отношении Беларуси Соединенные Штаты использовали более жесткий вариант стратегии «геополитического плюрализма» на постсоветском пространстве.